

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi polji. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 20.

v Ljubljani, 15. oktobra 1877.

Tečaj XVII.

Kje je iskati uzrokov, da nauk v računstvu po nekaterih šolah, vzlasti na visej stopinji ne rodi pravega sadu?

Za učiteljsko konferenco v Celji 1. in 2. avgusta 1877 sestavil V. J.

Neugodni vspehi pri podučevanju, bodi si uže v tem, ali onem predmetu izvirajo iz raznih uzrokov, ki vplivajo na podučevanje, teh je iskati:

A. pri podučujočem učitelji,

B. pri učečej se mladini ali njenih stariših,

C. v učnih pripomočkih in

Č. v razmerah, v katero je podučevanje omejeno — v razdelitvi tvarine in v času, ki je za obravnavo odmerjen.

Ne dvoumljivo je pri podučevanju učiteljeva vloga jedna najvažnejih; pa so tudi na njegovo osobo namerjene najperve in najostreje pušice od strani presojevalcev, ki sodijo le po neugodnih vspehih, bodi si uže poklicanih zmožnih, ali nepoklicanih i nezmožnih. Nasprotno se pa tudi mora pripoznati, da se pri vgodnih vspehih le učitelju — kjer se to zgodi — daje vsa pohvala, ne oziraje se na druge, dostokrat važno pospešujoče okoljščine.

Da si so imenovani viri posebne važnosti dobremu ali slabemu napredku, se tukaj vendar ne morejo posamezno, ampak le v obče navesti. Ako nam je nalog poiskati ovire in napačnosti pri podučevanju, trebalo bi nam na vseh onih šolah, koje so to vprašanje prouzročile, pri podučevanju navzočim biti, da bi vspoznali dotične učave; le potem bi bilo mogoče soditi, ter spoznavati dobro od slabega. Prirojeno pa nam je uže, da pomanjkjivosti, pomote in napačnosti sami na sebi — ne vidimo, pa se jih tudi ne zavedamo; pač pa pogosto malenkosti, in če so tudi

še tako neizdatne, pri svojem tovarišu ali sodelalcu z nekovo posebno natančnostjo zapazimo in jih večkrat z ostrostjo sodimo.

A.

1. Ako hočemo komu kaj dati, je neovergljiv pogoj, da moramo sami pred kaj imeti.

Ne deržnem se terditi, da bi učitelji v računstvu tega, česar jim je v šoli učiti, sami uže ne znali, da si je mej „znati“ in znati dostokrat tehtna razlika, katera na obravnavo predmeta veljavno vpliva. Smelo pa se da terditi, da to, kar sicer sami za se dobro znamo, večkrat ne umejemo prodati z dobičkom. In v tem osredku tiče močno vsi uzroki nepopoljnih vspehov od učiteljeve strani zakriviljenih. Naša metoda takrat nij dobra, nij praktična.

Nedovoljni, ali celo slabi vspehi so neizogibljiva posledica, katera daleč, celo na višjo stopinjo narodnih šol svoj vpliv razteza takrat, kedar si pervoletniki ali sploh učenci na nižjej stopinji niso prisvojili jasne podobe številnega razmerja. Poveršno podučevanje na nižjej stopinji se maščevalno vleče nad vso višjo stopinjo. Kjer nij pravega terdnega temelja, naj si prizadeva kdo še toliko, močnega poslopja nanj postaviti ne more. Spodaj zmiraj kaj pomanjkuje, kar je treba popravljati in dodajati.

2. Pedagogično načelo se glasi: „Pri podučevanju se pomikaj od znanega do neznanega, od lahkega do težjega“.

Skakanje sem ter tje, je neplodovito. Ne spuščaj pri obravnavi posameznih delov, kateri k celoti bistveno pripadajo! Napačna je misel n. pr. „to uže i tako vsi vedó, zato bomo to preskočili i. t. d.“ Bolje da se prej o resnici tega prepričamo, drugače se lahko zapeljemo.

Kakor narava pri živalstvu ali rastlinstvu ne terpi preskakovanje dob, isto tako tudi pri podučevanju ne vgaja bistveno ispuščanje in preskakovanje. Razred ali oddelek se da preskočiti, ali v otrokovi glavi se pogreša zapopadenje tega, kar se je izpustilo. Kar otrok nema, se mu mora dati, in če je tudi še tako malenkostno, ako to služi daljnemu učenju v temeljno podklado.

3. Mogoče je tudi, da nekateri pri podučevanju v računstvu preveč hité; v takih slučajih se jako rada pridruži poveršnost, katera pa ima, kakor uže rečeno, slabe nasledke.

B.

Nauk ovirajoči uzroki, ki izhajajo od učencev in njih starišev, so posebno po deželi pogosti.

1. Na višjej stopinji — razven po zimi — otroci pogosto izostajajo, ker morajo doma starišem pomagati delati. In da se pri tako nerednem obiskovanju posebno v računstvu malo, ali celo nič ne doseže, vé naj bolje tisti, kateri si to skuša.

2. Otroci po deželi morajo po šoli doma navadno delati — stariši uže komaj čakajo, da pridejo domov; taki učenci toraj nemajo potrebne časa, da bi to, kar so se učili v šoli, ponavljali doma — da bi tu izdelovali svoje naloge.

3. Pa nij še dosti, da ob času kmetijskega dela otroci doma za šolo nič ne storé, ampak še v šoli nijso kaj sposobni za podučevanje; ker so trudni, jih nauk malo zanima. Včasih mora učitelj uže misliti na sredstva, da mu otroci v šoli ne pospé. Kedar otrok mirno obsedi, pa rad zakima. Pa temu se nij čuditi, navadno zjutraj zgodaj vstajajo, ter ženó živino na pašo — in potem gredo v vročini $\frac{1}{2}$ ure ali po celo uro daleč v šolo, v časih pa še dalje. — To nijso malenkosti. Kdor je te težavnosti sam skušal kot učenec, in jih zdaj kot učitelj na učencih opazuje — lahko umeje to.

Da o revščini, o pomanjkanji tega in onega, ki šolsko obiskovanje in učenje zaderžuje, ali o slabem umu učencev ne govorim preveč obširno, prestopam na

4. Sem ter tje pa se tudi še nahajajo stariši, kateri prid učenja ne vzpoznavajo in v svojej nevednosti otrokom večkrat še tisto malo veselje, katero jim je učitelj s trudom izbudil, s svojim bedastim govorjenjem odvzamejo. N. pr.: e, kaj je tega treba? mi se nijsmo nikoli tega učili! Gospoda ima čas, pa sama ne vé, kaj bi si izmislila. — Enakih bedastih izrazov je pogosto slišati. (Dalje prih.)

Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

20.

Čemu so neki vse prémnoge besede? Ako otroci ravnaajo napačno, zažugajte jim, stariši! kratko pa krepko: Če še kedaj storiš to, te bom kaznoval! Če vas spoštujejo otroci, vas bodo tudi ubogali. Spoštovati vas pa morajo; če vas ne, je pač vse zastonj. In ako še kedaj ravnaajo napačno, potem je pa najpametneje, da vzamete brezovko, in ta jim bode že vcepila, kaj je prav. Brezovka je zlahten les. Sloveči dunajski pridigar pater Abraham od svete Klare pravi, da bi jo on postavil za kraljico vseh dreves. Ona ima pa tudi pravico postati kraljica dreves, verlo bi jih vladala, saj zna tako verlo vladati celo otroke, ki so živoče stvari. Bog daj, da bi le vedno čversto rasla in poganjala veje. Dokler bodo otroci malopridni, je bode zmiraj treba. Malopridni bodo pa, dokler tudi odrasli ne bodo kaj prida. Odrašenih pa ne sme nikdo tepsti, tudi otrok ne sme drugi, kot vi stariši. Zatorej, ako ne gre niti z opominjevanjem niti z žuganjem, je vaša sveta dolžnost stariši pripeljati otroke s tem ali kakim drugim enakim sredstvom do prave poti.

Ako pa zažugate otroku, da ga bode kaznovali, če še enkrat ravna napačno, ga pa morate tudi vselej kaznovati. Če ga ne mislite, mu tudi ne obetajte! Jaz vem iz lastne izkušnje, koliko zlega prihaja pri odgoji ravno iz tega, da kdo obljubi otroku kazni, pa ne izpolni te obljube. Zato se mi zdi potrebno povedati tu zgodbo, iz ktere razvidite, kako ne smete ravnati. Na Dunaji je stanovala zraven moje sobe neka stara judinja, ki je imela prav malopridnega sina. Povedati pa tudi moram, da je ona hudo stavila v loterijo. In koliko je morala prestati pred svojim sinom! Norčeval se je iz nje kar na cesti, in doma ga ni bilo vgnati. Ogovoril je ni nikdar drugače kot: „ti, starka!“ In ona? Učila ga je in učila, opominjevala ga, naj bo priden, pridigovala mu od jutra do večera, in še pozno v noč; ali fant se ji je smejal v zobe. Ko je izprevidela, da mu ne gre nič do serca, začela se je jokati na glas. Zdaj ji je pa začel prigovarjati sin: „Mati, jaz ti želim, da bi zadela veliko terno v loteriji, da bi dobila veliko, veliko denarja!“ Pri teh bezedah so se ji precej posušile solze, in vsa vesela je rekla: „Oj, ljubi sin, ti imaš še vendar dobro serce, da mi želiš, da bi zadela veliko terno v loteriji“. Vsak pameten človek bo pa izprevidel, da jo je fant s to zvižaho le skušal potolažiti. In čez par trenutkov jo je začel zopet dražiti, ona je jela mu zopet dajati lepe nauke, nazadnje se je jokala in on jo je zopet potolažil s terno. Tako je šlo od dne do dne. Večkrat je tožila to svojo nadlogo ljudem, ki so stanovali ž njo v isti hiši. Dejali so ji navadno: „Šibo vzemite, šibo, ta ga bo že boljšala!“ Pa ona je odgovorila: „To bi bilo pač gerdo, ako bi ga pretepala“. — Kolikokrat mu je tudi obetala, da ga bode natepla, ali da mu ne bo dala nič jesti, ali izpolnila ni nikdar tega. Dala mu je celo takrat še kaj boljšega jesti. In fant je norčevaje se rekel: „Danes so mi mati dali pečenke, ker imam post“.

Tu se mora reči, da je zaslužila mati, da bi jo kaznoval, ker ni kaznovala sina. Sin bi se bil dal že poboljšati, ali mati je bila nepoboljšljiva. Marsikdo izmed bralcev ali bralk bo dejal: „Oj, ta judinja je bila pač neumna!“ Vendar naj pomisli, preden izreče to, znabiti je on tudi oče, ali morda je ktera bralka mati. Naj pomisli, ali ne ravna znabiti ona sama ravno tako ali pa še slabeje s svojimi otroki. Kdor se čuti v resnici čistega, ta naj verže v božjem imenu kamen zaničevanja na staro ženo.

V tej zgodbici nam pred vsem stopi pred oči glavno pravilo: Ne dejajmo otrokom toliko lepih naukov! Mati v zgoraj navedeni povesti je pa dajala ravno preveč lepih naukov sinu. Njemu samemu se je to že preveč zdelo, in smejal se ji je. Tedaj so bile njene besede zastoj oprav zato, ker jih je bilo preveč. Lepi nauki, dragi bralci, niso tako, kot denar. Čimbolj se maže (z denarjem), tem raje teče; ali čim-

bolj se maže (z lepimi nauki), tem težje teče. Tako pridigovanje bi že imelo nekaj pomena, ako bi stariši otroku že vedno kaj novega povedali; ali ko jim zmanjka tvarine, začno pa zopet od začetka, in tako gré od dne do dne. Ubogi otrok jih pa mora poslušati. Ali ni mogoče, da se mu kar studijo take lepe besede, in namestu da bi ga poboljšale, ga še poslabé. Človek mora biti zmeren v vsem, tedaj tudi v dajanji lepih nauk. Saj še vi stariši pri dolzih pridigah v cerkvi tako radi zaspíte; ali vaši otroci ne smejo pri vaših pridigah zadremati. In vi ste stari, tedaj tudi lahko dalj časa sterpite pri kaki stvari, otroci so pa mladi, in imajo tako radi premembo. To pa vendar ni prav. In vi nimate radi duhovnov, ki dolgo mašujejo in dolgo pridigujejo; ali kaj je najdaljša pridiga v cerkvi proti najkrajši, v kateri vi podučujete svoje otroke. Saj vam ni treba otrokom povedati vsega, kar veste.

Drugič nas uči ta zgodba: Če se obljubi otroku kaznen, mora se vselej kaznovati. Zakaj je dražil ta sin svojo mater? Zato, ker je vedel, da ga ne bo kaznovala, če mu je tudi stokrat obljubila. Obljubiti se sme le to, kar se more dati. To je pošteno. Če pa stariši že sami čutijo, da jim ni mogoče kaznovati otrok, naj jim tudi nikdar ne obetajo kazni. Jako smešno je, ako slišimo stariše govoriti otroku: „Ti boš videl, kako boš tepen, jaz ti bom dal, i. t. d.“. Resničen je slovenski pregovor: Po velikem gromenji je malo dežja. Taki stariši iz samega obetanja ne pridejo do kaznovanja.

Tretjič vidimo pa, da so telesne kazni za malopridne otroke neogibno potrebne. Naj ne mislijo stariši, da je to kaka surovost, ako tepó otroke. Ali ni to veliko gerje in suroveje, ako izrastó iz malih malopridnežev veliki. To je pač lepo od starišev, da se jim smili otroke tepsti; ali če se pa ne more drugače izhajati, se vendar mora vzeti šiba. Čemu je treba starišem, da se toliko jezé nad otrokom, čemu jim je treba tožiti: oj, kaj bo iz mojega otroka! Čemu se jim je treba solziti! Z vsakim vdarcem, kateri ste dali svojemu otroku, ste mu jih prihranili deset, ktere bi v poznejih letih prejel. Mislimo si otroka, ki brez vse kazni odraste. On pride med svet, ter meni, da se mu bo vse vpognilo, da se bo vse ravnalo po njem. Kako strašno se goljufa! Svet ga tako omehča, tako ohladi, da ni kar nič več senca proti prejšnemu malopridnežu. Ali hudo je, ako se mora učiti star vol voziti, hudo je, ako se mora odrašen človek kaznovati. Stariši, vaši otroci vam bodo v poznejih letih za vsak vdarec hvaležni, ako ste jih sicer pametno odgojili. Ni treba misliti, da ste ga storili bolj terdovratnega, ako ste ga topli. Zboljšali ste ga pa, kajti varoval se bo delati zoper vaše zapovedi, ako bo vedel, da ga čaka tako občutljiva kaznen. Zmerni pa morate biti tudi pri kaznovanju: ne preveč, pa tudi ne premalo. Jeza naj vas nikdar predaleč ne zapelje.

Kar je pa glavna stvar: opustite to navado, da bi otrokom dajali preveč lepih in dobrih nauk. Dobrega sicer ne stori človek nikdar preveč; ali dobrih nauk ima pa kmalu preveč. (Dalje prih.)

Dr. Jakob Zupan.

K spevu „XII. Gazel Prijatlju“ (gl. Učit. Tov. l. 9. 10; Jezičn. str. 23—29.) dal je bil Zupan sam tudi nektare izjasnila v Illyr. Bl. 1831; na pr.:

Erläuterungen.

1. Gazela, arabijske Bersart mit Reimen, wie in diesen zwölf Beispielen. 2. Bogmati, schwören. 3. Drugu, dem Freunde. 4. Pev, Gesang. 5. Obnos, Benehmen, Betragen. 6. Huliti, schmähen, tadeln. 7. Loza, Rebe. 8. Moskatela, Moskatelerwein. 9. Algarbi, die südwestlichsten Portugiesen. 10. Rajnik, Bewohner des Paradieses, raj. 11. Vostok, gleichsam istok, ishod sonca, Aufgang der Sonne. 12. Prelest, Reiz; prelestnik, prelesnik, prelesnica, Verführer, Verführerin. 13. Sopruga, spruga, Lebensgefährtin. 14. Silač, Zwingherr. 15. Sumec, Zweifler; sum, Zweifel, Argwohn, Eifersucht. 16. Skamneti, okamneti, zu Stein werden; okamnilo, Petrefact. 17. Cvetnik, Blumengarten. 18. Gomila, mogila, Grabhügel. 19. Gostenje, Gastmahl. 20. Vesolna, vselena zemlja, die bewohnte Erde. 21. Ozaliti, jieren. 22. Smel, kühn, muttig. 23. Pogltniti, verschlingen. 24. Gruzilo, Tiefe. 25. Plač, Klage; plakati, weinen. 26. Človečija, Menschheit. 27. Soba, Celle, im Serbischen. 28. Pojatina, Ballast. 29. Rota, Schwur, Eid, Fluch; rotiti, fluchen. 30. Brezvošilen, wünschelos, — leer. 31. Kos, Troß. 32. Upalen, entbrennt. 33. Bludilno popelo, unzüchtiger Schleiher. 34. Cepetec, Liebreiz. 35. Sirenski, auf Sirenenart. 36. Klama, Täuscher, Täuscherin; klamiti, täuschen. 37. Drug, Ehgenosse. 38. Prepeti, der zu sehr gerühmte. 39. Matica, Original, im Dalmatischen. 40. Koranci, Koransanhänger. 41. Objemec, Umarmen. 42. Čuten, empfindend, fühlend. 43. Ljubav, Liebe. 44. Gerbav, runzetig, greis. 45. Dovoljenj, zufrieden. 46. Kurjava, Seizung. 47. Rojiti, schwärmen. 48. Udaljava, Entfernung. —

Pravi mož, pisal sem o Nečasku (Jezičn. XIII. str. 2), se ne spozná le po obličji, ampak tudi po govorjenji in dejanji, po pismih in prijateljih. — Da so Zupanu dopisovali veliki učenjaki in da jim je tudi pismeno odgovarjal, to vém; vendar njegovih pisem dobiti kaj nisem mogel. Čital pa sem nektare pisma njegovih častiteljev in prijateljev. Med prvimi bil mu je Janez Nep. Primic, r. l. 1785 v Zalogu poleg Šmarije, od l. 1811 pisar v licejski knjižnici, potem prvi očitni učenic slovenščine v Gradcu, u. l. 1823 domá. Ta je pervikrat pisal Zupanu, tedaj kaplanu pri sv. Petru v Ljubljani, 13. novembra 1810 iz Gradca na pr.:

„Visoko Častitlivi Gospod Jakob! Prosim nar poprejd za zaméro, de se podstópm, Njim z svojim písánjam nadlego delati. Pak vém, de so goreč Slavist, ino Slavisti si tkój brez vsih posvejtlih perklonb ali ceremónij eden drugimu pišejo . . . prósím, de bi mi perpustili, Njih včasi za to al uno reč, kar Illyrijo zadene, pobárati. — Zahvalim za pozdravljenje, kteriga sim bral na Duneju v listu Jerneju (t. j. Kopitarju) poslanimu. — . . . Kopitar zdaj prav dobro stoji, kar me prav veseli, de si je svojo srečo tako dobro vstanovil. Njegove „Patriotische

Phantafien 2c.“ so mu veliko prijatlov perdobile. — Prosim Njih lepó, naj mi kaj kmalo pišejo, kaj se kaj noviga zdaj v novorojeni Krajski deželi godi. Štajerci mislijo prihodno lejšto v Gradcu slovensko vučnico napraviti: to bi bilo pač dobro za slovenski jezik. — Vodnikove novo skovane besede sim si iz Njih lista prepisal: bistvo, izjem, podmet, predmet, sostvo, vvod i. t. d. bi pač žiher (segurno, sit venia verbo!) drugači prenaresil . . . Naj povejo od mene lepe strežbe Njih Gospod Stricu, mordè me še poznajo . . . Eilen Sie mit der Herausgabe einer neuen Bibel = Uebersetzung, hier wird sehr häufig darnach gefragt . . . Zdravi!

Njih

podložni

Janez Nep. Primitz. (l. r.)

Iz družega pisma 18. svičana 1811 posnamem naj na pr. tole: „Njihov list mi je veliko veselja sturil, soséбно, ko so mi ga tako lepo po slovensko pisali; zanaprej, prosim, naj mi li vselej v maternim jeziki pišejo, de se bodem vsaj enmalo na pravo, terdo, nespačeno slovenšino navadil; zakaj, vidijo, tukaj imam malo perložnosti terde Slovence govoriti slišati. Mene še zmeram z téžko stane, se nemškovanja zderžati, kadar kaj slovenskiga pišem; pa njim bom odgovoril nar bólj ko bom mogel. Njih tedaj smem prositi, de bi številce vudov slovénškiga tovarštva povekšali . . . Vse Slaviste naj mi lepo pozdravijo, posebno Skerbinca ino Bilca . . . Za božji čas, naj ostanejo na Kranjskim: post nubila Phoeбус . . .“ —

Tretje 14. junija je nemško, le sim ter tje slovensko ali latinsko. Po besedah: „Me močno veselí, de so v mojo rojno (ali rojstno?) faro za kaplana prišli,“ — nekterih jezikoslovnih in domačih opazkah — piše na pr.: Veselo, prav veselo je, kar ste mi pisali o gosp. Ravnikarju; od njegovih redkih dušnih darov sme si slovenščina mnogo mnogo obetati; utinam inveniát plures imitatores. Prijatelj! Po Dolenskem poglejte nekoliko, morebiti izbudite ktereга doslej nemarno dremločega duhovna iz brezslavne njegove oterpnosti; budite jih, naj nabirajo za slovar, kakor delam jaz pri svojih Korošcih in Štajercih. Pohvaljeni so nato Jarnik, Schneider, Modrijak, Jaklin, Cvetko, češ, snujemo spet slovensko društvo. Kopitar bi to reč najlože sprožil. Pišite mu še Vi, jaz sem mu že. Ne bi li mogli napraviti na bogoslovnici v Ljubljani stanovitne slovenske učilnice? Brate! spregovorite na pristojnem mestu kako besedo; tuum verbum permultum valiturum, non me latet. — O razvpitem in justo plus ograjanem patru Marku sem quoad essentialia i. e. ejus novitatum fictiones praematuras et absurdas z Vami istih misli; prehudo pa je, kar pravite: „Vsi vsi móremo vpiti čez Marka, de ga bodo tudi drugi za to deržali, kar je, za sleparja. Le to je Krajsni k pridu sturil, de je z svojmi sleparijami druge iz spanja zbudil, de so mu rekli: počasi pater!“ Čemu to? Razvpit je plus quam

satis. Ad nauseam mi je že Kopitar dokazoval, da je Marka slepar. Kaj to koristi? Nekteri dobrovoljni delavci se ostrašijo. Da je vedoma ali nalašč sleparil, tega mu ne moremo spričati. Njegovemu brezumnemu slovarjenju naj bi se bilo nasprot ravnalo realiter potius quam verbaliter; vana est sine viribus ira. Delati, delati — strenue pro viribus —, čemu le vpiti in zabavljati. Naj bi bila Japel in Kumerdej slovnici svoji dala na svetlo, pa bi bila na en mah zadušila nesrečni studenec. Kako lahko bi imeli zdaj že pripraven slovar, pa — naj jo tudi nam pové Primic po vseh ustih s svojimi besedami, kakor jo je povedal l. 1811 Kranjcem rojakom v pismu do Jak. Zupana, namreč:

„Unter den Krainern gibt es sehr viele gute Köpfe, aber nirgends herrscht doch die Intoleranz so sehr, wie in Krain, u. wo rührt das her, wer gibt dieses skandalöse Beispiel? Das Räthsel ist wahrlich nicht schwer zu lösen. — Ich bin jetzt schon das 4te Jahr im Auslande und habe Muße und Gelegenheiten so mancherley Art die vielfältige Beobachtung zu machen, daß es den Krainern bey allen ihren trefflichen Geistesanlagen doch noch sehr häufig an jener höhern bessern Bildung gebricht, die eine Mutter der Duldsamkeit, Nachsicht mit Irrenden und wahrer Menschenliebe ist, und die also den Menschen zu dem macht, was er seinen Anlagen nach seyn kann, und vermög seiner Bestimmung werden soll. (Man denke nur an die vielen Verfolgungsgeschichten der Kleriker in unserm Vaterlande! Exempla sunt odiosa.) Und der Grund davon scheint mir meistens darin zu liegen, daß die studierende Jugend bisher eine nichts weniger als zweckmäßige Bildung in den Schulen erhielt. Hier erhielt man wohl Unterricht in Verstandesfachen, aber in der Aesthetik, wovon die Bildung des Herzens und die Befestigung des moralischen Gefühls hauptsächlich abhängt, was konnte man auf den Laybacher-Schulen bisher für einen Unterricht erhalten? Daher die Rohheit der meisten Volkslehrer, daher ihre Ausschweifungen, daher die Unverträglichkeit derselben. Man wende ja nicht ein, daß die Laybacher Schulen bisher immer unter die besten gehörten. Concedo, ja, gute Rechenmeister, aber auch bloß diese konnten, wie sonst nirgends, hier gebildet werden; allein sind denn mit der Mathematik schon alle Wissenschaften abgethan? Die Bildung des Geschmacks, Dichtkunst, Rhetorik verbunden mit den ernstesten Wissenschaften allein vermögen den Grund zu einer wahren Aufklärung zu geben. Allein in der deutschen Sprache konnte bis jetzt dieser Zweck unmöglich erreicht werden, und wird es auch nie können: ein deutsch-gebildeter Slave bleibt immer ein Mittel Ding zwischen einem Gebildeten u. Ungebildeten, mithin ein Zwitter, ein monstre. Die Bildung des Slawen muß slawisch seyn, wenn er das werden soll, was er werden könnte vermög seiner herrlichen Gaben der Natur. — Dieß sind also meine Gedanken, lieber Freund, die ich Ihnen hier (wie Sie sehen) ganz aufrichtig, kakor so mi na sercu zrasle,

hinwerfe, Ihnen, als einem Manne, der die Wahrheit liebt und nach derselben rastlos strebt. Beherzigen Sie, was ich Ihnen sage, und suchen Sie das, was Sie darin Gutes finden, in unserm armen Myrien zu realisiren. Streben wir vorzüglich dahin, daß unsere Volkslehrer eine bessere Bildung erhalten, caetera adjicientur vobis. O hätte nur an der Theologie zu Laybach schon früher, was so leicht möglich war, eine Lehrkanzel für die Slawische Literatur existirt, wahrlich wir wären nicht so arm an Geistesproducten! Wie leicht könnte Krain jetzt nicht schon eine slowenisch-theologische Monathsschrift aufweisen nach dem Muster von jener, die der Linzer Diöcese so viel Ehre macht. Aber ich weiß wohl, wo der fatale Fehler steckt, daß die krainischen Gelehrten so wenig Lust zum Schreiben in sich fühlen. Die Verkehrungssucht und Intoleranz, diese zwey höllischen Ungeheuer sind es, die so manches bessere Talent entweder schon im Keime ersticken, oder in thatenlose Vermoderung versenken. Wie viel könnten nicht solche Männer, wie H. Walland, Rannicher, Gladnik, u. a. thun! Aber eine zu große Bescheidenheit oder gegründete Furcht vor unberechtigten Bekritikern u. Unbellern des Mondes mag sie von diesem hohen Zwecke abhalten. Solang die Literatur, der freye Wechsel der Ideen in unsern Landen nicht mehr in Umschwung kommt, bleiben wir, wo wir sind, oder potius, da jeder Stillstand in der Geistesbildung zugleich Rückgang ist, wir versinken allmählich in tenebras cimmerias. O könnte ich mit der Stimme eines Demosthenes u. Cicero allen Männern in Krain, in deren Händen die Aufklärung der Slowenen liegt, zudonnern, daß sie alle Mittel ergreifen, alle Maschinen in Bewegung setzen möchten, um die vaterländische Literatur immer mehr u. mehr empor zu bringen. . . Unser einziges Bestreben soll nur dahin abzielen, daß wir die Leute, besonders die Priester, zum fleißigen Schreiben bewegen. Omne initium arduum; multi peritura tractabunt. Allein unter der Menge werden doch Sachen, der Unsterblichkeit würdig, zum Vorscheine kommen: das Schlechte wird vergehen, das Gute wird bleiben. . . Machen Sie nur, daß Ihre Amtsgenossen schreibseliger werden, u. dann können wir dem Aufblühen unserer schönen Sprache getrost entgegen sehen. . . Pak le samo vpiti ino križem roke deržati, — to ne pomaga nič; sondern schreiben, schreiben u. abermahl schreiben, das ist das Radical-Mittel gegen solche Leute. . . Das Reich der Wissenschaften soll frey seyn und keinem Despotismus unterliegen. — Toleranz soll *suprema lex* seyn: *ex diversitate et conflictu opinionum lucratur veritas*. . . Menschenliebe, Humanität, Nachsicht mit den Irrenden, sanfte Belehrung der Unwissenden, diese Tugenden sollen unsern heiligen Bund zieren u. alle unsere Handlungen leiten. Dem aber dieses nicht gefällt, der ist eines wahren Slawen nicht werth.“ — Proti koncu ga prosi, naj izverši svoj namen, poslovéniti Kosegartenovo „Življenje Svetnikov“, naj da na svetlo kaj svojih gotovo izvrstnih pridig, naj k temu prigovarja Paskala; koroški in šta-

jerski duhovni večkrat poprašujejo po njih; naj brez zamere ohrani ga v prijaznosti, ter naj piše mu pogostoma, pa le po krajnsko! —

Geometrijsko oblikoslovje in njegovo združevanje z risanjem.

Govoril o tem pri okrajnem učiteljskem zboru ljubljanske okolice Janez Levec.

Geometrijsko oblikoslovje ali nauk v oblikah pripravlja z nazorovanjem razum toliko, da more na njegovi podlagi nauk v geometriji izdatno napredovati. — To je oblikoslovje v ožjem pomenu. Pomenja pa tudi popularno geometrijo v obče, t. j. geometrijo, koja se vzlasti opira na ogledovanje in koja ne zahteva nikake vednostne strogosti. To je pa oblikoslovje v širjem pomenu. V obeh pomenih je oblikoslovje najožje združeno z nazornim ali naglednim podukom in smatramo je za najbližjo posledico iz Pestalocijevega glavnega načela, da mora biti vsako podučevanje iz začetka nazorno, a tudi pozneje ozko ž njim (nazorom) združeno.

Oblikoslovje v ožjem pomenu, je torej le propedeutika ali pripravljanje za vednostno geometrijo, in spada v delokrog srednjih šol. Le oblikoslovje v širjem pomenu ali popularna geometrija je predmet ljudski šoli, obravnava namreč kakor geometrija sploh, točke, črte in telesa; nas uči, kaj razumevamo pod temi predmeti, v kakih razmerah so točke, črte, ploščadi med saboj in v kakem razmerji do toček, črt, ploščad in teles. Zatorej jo delimo v longimetrijo ali v nauk o črtah, v planimetrijo ali v nauk o ploščadah in v stereometrijo ali v nauk o telesninah.

Popularna geometrija ali oblikoslovje v širjem pomen se začenja z opazovanjem predmetov. Obrača se neposredno na oblike predmetov, da vplivajo na učenca, denn der junge Mensch muß erleben, was er zu lernen hat, pravi Diesterweg, denn daß Erlebe hat man gelernt — für ewig, in tako pouzroči neposredno spoznanje. Od tod prihaja, da je Pestaloci, čegar zasluga je, da se je ta predmet v ljudske šole vvedel, popularno geometrijo imenoval oblikoslovje. Loči se torej v tem od prave geometrije, da pospešuje ogledovanje, ne pa toliko razumnost, kakor poslednja. To je subjektiven razloček ali razloček v metodi. Vednostnej geometriji je razumljenje oblike pogoj, oblikoslovje se pa mora po principu nazornosti obravnavati. V vednostnej geometriji vlada pojem, abstraktnost, tukaj pa nazornost.

Kakor sem uže omenil, oblikoslovje v ljudskeji šoli nima namena pripravljati učence za vednostno geometrijo, kajti večina učencev stopi po dovršenih ljudskih šolah v praktično življenje, tedaj tudi ni treba temelja staviti tam, kjer ne mislimo poslopja zidati. — Namen tega poduka v ljudskeji šoli je, da nam služi, kot eminentno sredstvo za vzgojo, kot sredstvo za vzgojo, ki se ne da po nikakem drugem predmetu nadomestiti. To pa postane oblikoslovje na ta način, da izvirajo

iz njega prav mnogovrstna ogledovanja, ki jih posredujejo različni načini predstavljanja. Iz tega sledi, da se ne sme od predmeta do predmeta, od vaje do vaje hiteti, ampak, da se sme stoprav takrat za korak napredovati, kedar je uže prejšnjo zadosta ukorenineno. Ljudskeji šoli ni tega mari, koliko in kako obširno se oblikoslovje jemlje, ampak to jo briga, kako globoko so geometrijski objekti otroški um vzbudili, in koliko je učenec zmožen praktično porabiti to, česar se je naučil. Geometrijsko oblikoslovje vnema pred vsem zmožnost za ogledovanje, pa dokazano je, da tudi prav dobrodejno vpliva pri učencih na predstavnost in na miselnost. Ker je otroški duh vedno opozorjen na oblike zunanjenosti in sicer s tem, da se z njim razgovarjamo o podobah ali oblikah, njihovih delih in mejsobni legi in o razmerah njihove velikosti, uči se počasi bistreje opazovati in pravilneje se izraževati o tem, kar je opazoval in tako si s časoma celo vrsto predstav pridobi, koje ga zmožnega store, da rešuje samostojno naloge iz geometrije. Da kratko govorim, oblikoslovje je prvo sredstvo za formalno omiko, kajti vzbuja čutstvo do oblik, bistri um za skladnost ali harmonijo, varuje otroka površnega in malomarnega opazovanja reči, razjasnuje duh in razum, vzbuja mišljenje, izobražuje čut za resnico in temeljitost, vpljiva dobrodejno na voljo in podeli človeku trdnost v sklepih in razsodkih, samostojnost in stalnost v življenji.

Oblikoslovje je pa tudi velike materialne ali gmotne koristi, tako za kmetijsko, kakor tudi za meščansko ljudstvo, kajti skoraj vsa meščanska opravila imajo svojo podstavo v matematičnem uku. Geometrijske vednosti potrebuje zidar, da izračuni kubičen obseg zidú, tesar, da izračuni, koliko lesa se bode za to ali ono reč potrebovalo, kovač, strugar, vsi morajo znati svoja dela preračuniti in narisati. Pa tudi napredujočemu kmetu geometrijske vednosti veliko hasnijo, ker ž njimi lahko preračuni velikost in vrednost kacega zemljišča, travnika ali kake ledine.

Pa tudi oba momenta, formalen in materialen sta ob enem v oblikoslovnem poduku zastopana, ker stopi v zvezo z mnogimi družimi predmeti. Tako je oblikoslovje 1. nadaljevanje občnih vaj v nazornem poduku, posebno glede poduka v razmerah oblik, lege in velikosti; 2. začenja se z ravno istimi elementi, kakor pisanje in risanje; 3. pospešuje geometrijsko oblikoslovje jezikov poduk, ker služi kot izvrstno sredstvo, da se učenci navadijo pravilno misliti, in o tem, kar so mislili, izraziti se pravilno; 4. oblika in število se najbliže dotikujeta. Ako vzamemo jednoto oblike za jednoto števila in ako iščemo mnogokratnik te jednote, pridemo tako od oblikoslovja do računstva. Če primerjamo lego dveh, treh ali n črt, ali če primerjamo njihovo dolgost, ali če poiščemo največjo množino križališč, dveh, treh — — — n črt ali če merimo ploščad s ploščadjo, telo s telesom, vstanovili smo nedvomno novo pánogo računstva; 5. je geometrijska oblika temelj vsega predstavljanja in geometrijsko oblikoslovje je izvor mnogovrstnih ogledovanj.

Nastane pa sedaj vprašanje, na katero pot naj učitelj krene pri poduku v geometrijskem oblikoslovju. — Uže s kraja se je omenilo, da oblikoslovje v širjem pomenu znači ono geometrijo, koja se opira na ogledovanje ali se po principu nazornosti obravnava. Od tod prihaja, da si še misliti ne moremo pri tem predmetu drugačnega poduka, kakor nazornega. Tudi stavek necega pedagoga: „die Geſichtſte einer Wiſſenſchaft iſt zugleich ihre Methode“, nas v tem potrjuje. Kajti prvi rodovi in najstarša ljudstva, ki so se začela pečati z matematiko in geometrijo, začela so z ogledovanjem, po njih so si nabirali skušenj in nabravši jih, so prišli do pravil. Ravno ta pot in ravno to napredovanje velja pri odgoji posamnega človeka. Prvi ali otroški poduk naj bode zgolj nazoren in stoprav pozneje, ko preide učenec v mladeniško dobo, nastopa naj polagoma abstraktno mišljenje na mesto konkretnega ogledovanja.

(Dalje prih.)

Dopisi in novice.

— **Iz Vrabč na Vipavskem 21./9. 1877.** *) Dasiravno je vsled nove šolske postave učitelju na voljo dano, skleniti šolo z očitno preskušnjo ali kako drugače, končali smo pri nas šolsko leto z očitnim spraševanjem, in sicer zarad tega, da se ljudstvo bolj za šolo vname, ker naša šola je še nova, kar »Tovarševim« bralcem ni neznano. V sredo 29. avgusta t. l. smo končali šolo. Po slovesni sv. maši zbere se vsa za šolo vgodna mladina v šolski sobi, in kar nas je zelo veselilo, zbralo se je tudi obilo ljudstva k očitni preskušnji, znamenje, da je tukajšnjemu ljudstvu šola pri sercu. Po verouku pridejo drugi šolski predmetje na versto, in k sklepu se je nekaj deklamovalo in pelo. Ljudstvo je bilo prav zadovoljno s tem, kar se je njih deca naučila prvo šolsko leto. Brez lastne hvale smemo tudi mi reči, da se nismo nadjali tolicege vspeha koj prvo leto pri mladini, katera ni imela prej nikakoršnega pojma o šoli. Bog nam podeli tudi v prihodnje svoj blagoslov! Da pa naša šola verlo stoji, pred vsem gré čast tukajšnjemu dušnemu pastirju čast. gospodu Lovretu Požnelju, kajti dasi starček 70 let, je ves vnet za šolo in pri vsaki priliki vnema srenjčane za njo. On je pa tudi vestno hodil v šolo učit otroke verouk; ni je ure zamudil. Čast mu toraj! Tudi drugej po Vipavskem so šolo primerno sklenili. Neki učitelj je kupil dva koštruna in mernik krompirja, da je otroke za odhodno pogostil (Prosit utrique)! Z Bogom! *Ivan Zarnik.*

— **(Iz Rudolfovega okraja.)** Učitelji tega okraja so imeli učiteljsko skupščino 20. septembra. Dnevni red je bil: 1. Volitev dveh perovodij. 2. Opazke c. kr. okr. nadzornika o nadzorovanih šolah. 3. Razgovor o pismeno izdelanih vprašanjih: a) Zakaj je dobro in koristno, da si učitelj spoštovanje otrok in starišev pridobi in ohrani, b) s katerimi sredstvi to doseže. 4. Predavanja o tvarini vzeti iz zemljepisja, zgodovine in naravoslovja. 5. Razgovor o ukazih šolskih oblastnij pret. l. 6. Račun bukvarničnega odseka in volitev novih udov. 7. Nasveti posameznih udov. 8. Volitev v stalni odbor za prihodnjo skupščino. 9. Volitev enega uda v c. kr. okrajni svet. —

Okoli $\frac{1}{2}$ 10. zbrali so se učitelji Rudolfovega okraja (— 25 oseb —) v prostorih deške šole. Zbrane učitelje počastil je s svojo navzočnostjo za šolo ves vneti c. kr. okr. glavar g. Ekel. — Okrajni nadzornik visokočast. g. Legat

*) Pri vredovanju zakasnjeno.

pozdravi zbrane učitelji, zahvali se jim za tako marljivo vdeležbo, in imenuje za svojega namestnika g. P. F. Hrovata. Po tem se prestopi na dnevni red, ki se je takole veršil: Za perovodji izvoljena sta bila g. g. Junec in Ferdinand Kaliger. — Potem c. kr. okr. nadzornik s svojim govoru omenja to, kar je pri nadzorovanji dobrega, kakor tudi to, kar je še pomanjkljivega najdel. Govori o podučevanji posameznih predmetov in o disciplini, ter pravi, da se pri mnogih šolah lep napredek kaže, kar je pa še pomanjkljivega, naj se v prihodnje popravi. Zlasti se o realnih tvarinah pri mnogih šolah lep napredek kaže. Slednjič opominja učitelje, naj strogo na to pazijo, da učenci ponavljajno šolo redno obiskujejo; češ, ti učenci nimajo izgovora. Vsaki teden en dan se saj lahko v šolo pride, če je tudi čez uro daleč. Zanikerni naj se dotični šolski oblasti naznanijo in ostro kaznujejo. Pri tretji točki dnevnega reda najprvi govori g. Ganter, ter o svojem referatu našteva vzroke, zakaj da ljudstvo učitelja ne čišla, kaže potem, kako si zamore učitelj spoštovanje pri stariših in otrocih zadobiti. *) Za njim govorita še g. Lobe in g. Kaligar, ki kaj dobro omenja, da si pri otrocih naj ložeje z milobo — mit Milde — ljubezen in špotovanje pridobi. Pri posameznih referatih g. nadzornik svoje opombe dela, in slednjič pravi, da si naj gotoveje spoštovanje pridobi, če stariši in otroci vidijo, da jih duševno prekosi. To pa se zgodi, če se marljivo izobražuje in je njegovo življenje pravno lepo. Pri četrti točki govori nadučitelj g. Koncilija o zemljepisji. P. H. Sattner govori o zgodovini in zemljepisji. Kaj umevno razklada, kako se je zgodovina in zemljepisje v ljudske šole vpeljala, omenja, kako in kaj naj se predava, ter k sklepu navdušuje učitelje za marljivo gojenje te lepe vednosti. Pri šesti točki poroča g. Novak o stanji bukvarnice. Potem pride volitev novih udov. Izvoljeni so bili: g. H. Sattner, g. Franke in g. Novak. Pri točki — posamezni nasveti — g. Kunšič želi, naj skupščina zahvalo izreče g. nadzorniku za obilno podporo, katero vsako leto okrajni bukvarni skazuje, kakor tudi g. Rudežu, udu c. kr. okr. sveta, ki vso potnino (diete) za okrajno bukvarno pušča. G. Koncilija nasvetuje naj se dela na to, da se počitnice v Rudolfovem okraji prično sredi avgusta, kar pa ni bilo sprejeto. V stalni odbor za prihodnjo skupščino so bili izvoljeni: g. Novak, g. Franke, g. P. H. Sattner in P. F. Hrovat. Mesto izstopivšega uda mnogo zasluženega g. P. Sigmunda Jeraja v okrajni šolski svet je bil enoglasno izvoljen g. P. H. Sattner. Po doveršenem dnevnem redu g. nadzornik učitelje povabi, naj c. kr. okrajnemu glavarju zahvalo izreko za tako marljivo vdeleževanje s tem, da mu trikrat zakličejo »živijo«. S tem je bila skupščina sklenjena ob $\frac{1}{2}$ 2. Za tem je bil skupni obed pri g. Forščeku pred mostom. Tudi pri obedu sta g. g. c. kr. okr. glavar in nadzornik počastila skupščino s svojo priučujočnostjo.

— **Vdovsko učiteljsko društvo** je zborovalo 27. t. m. Po sveti maši se je zbralo okoli 20 vdeleževalcev zboru v prostorni sobi katoliškega društva. Po nagovoru predsednikovem je prišlo na versto poročilo blagajnikovo in tajnikovo. Blagajnik bere najprej račun o dohodkih in troških društva v pretečenem letu, kakor ga je prinesel »Učit. Tov.« 1. 17. str. 271 in potrebno razjasnuje. Društvo je imelo 67 udov, pret. leta je pristopil na novo 1 ud. Premoženje se je pomnožilo za 1200 in je sedaj v obligacijah 34.550 gl., v hranilnici, v gotovini i. dr. 1293 gl. 63 $\frac{1}{2}$ kr.

Podpiranih je bilo 6 vdov po 80 gl. — 480 gl., 23 sirot sè 450 gl. 12 kr., podpornina znaša tedaj 930 gl. 12 kr., udje so vplačali na vstopnini in letnini 379 gl. 61 kr.

*) Ves govor prihodnjič. Vr.

Iz tega se vidi, da letni doneski udov ne zadostujejo, da bi se vdove in sirote splačevale. Treba je jemati še obrest od obligacij, in te znašajo na leto 1405 gl., od teh se mora vzeti 550 gl. 51 kr., da društvo izpolni svoj nalog, ostane tedaj še 844 gl., ki se smejo porabiti za nakupovanje obligacij in za druge male troške. —

Odbor je imel eno sejo 5. julija; tekoča opravila opravlja predsedništvo, izvanrednih opravil ni bilo. Pri tej seji je bil sprejet g. B. iz Pl. a pri tej seji smo tudi izbrisali iz družbe g. J. K. iz Šm., ker je že 3 leta letnino na dolgu, niti se ne oglaš, hoče li ud ostati društvu, ali ne?

Vlada je poterdila prenarejena pravila dne 9. decembra 1876 št. 7978. Poprave so: pri §. 5 se pristavi: kdor je zarad kacega hudodelstva odstavljen. §. 7 se glasi: Vsak društvenik . . . plača vstopnino, ta znaša toliko goldinarjev, kolikor let je star . . . §. 11. je izpuščen in §. 11. (prej §. 12) se glasi takole: Onemoglim društvenikom sme odbor od slučaja do slučaja privoliti na leto podpornine toliko, kolikor se more premoženja v to izdati drugo vse ostane, kakor je bilo; prenarejeni §. §. so bili natisnjeni, in vsak vdeleževalec je dobil v roko poprave, katerih je še več na razpolaganje pri predstojništvu.

Potem se začne razgovor o poročilu. G. Martin Zarnik iz Dernovega graja zanikernost pri vplačevanju in je te misli, da tiste, ki v redu ne vplačuje, uže po pravilih neha biti ud društvu. Tajnik stvar tako razjasni, da je občni zbor l. 1875 nekaterim na njih vloge dovolil obroke za vplačevanje, a za to plačajo obresti, kakor se g. interpelant lahko prepriča iz denarnega zapisnika, v katerem so tudi obresti vpisane. Pri računu v točki 16. »Dolžno pismo« za 124 gl. želi g. M. Zarnik pojasniti, komu, pod kakimi pogoji in kakim varstvom se je posodilo omenjenih 124 gl.

Dasiravno je bilo ta stvar pri občnem zboru l. 1875 (glej »Uč. Tov.« l. 19. str. 300) kakor mislimo dovolj razjasnjena, vendar hočemo to stvar še jedenkrat v misel vzeti, ako že tako hočejo. G. J. U. selivši se na Stajersko je prosil pri odboru posojila 100 gl. zavezal se je to svoto v 3 obrokih začensi od l. 1877. splačati, in se je dotlej, da ne plača dolga, odpovedal vsaki podpori za se in svojo družino, dolžno pismo sta podpisala oba zakonska, in J. U. je dal dolžno pismo za 124 gl. ker ob jednom se mu je vštela in vpisala letnina za 4 leta. G. U. je plačal obresti za l. 1875, 76, kar je v točki št. 3. razvidno, tudi za l. 1877 je uže plačal, vendar so bili tačas že računi sklenjeni. Tedaj je pričakovati, da bode tudi drugo spolnil, kar je tam obetal. Toliko v razjasnjenje. Sicer je pa interpelacija g. Z. nekako opravičena, ker društveno premoženje mora imeti vsako mogočo varnost, in menda tega tudi odbor ne bode še jedenkrat storil, ker sicer bi prišlo posojevanje v navado, kar pa ne kaže.

V društvo je bil sprejet tudi navzoč nadučitelj g. P. iz B., ki je donesel potrebna spričala.

Vdova ranj. J. Kastelica od sv. Križa je prosila povratila vplačanega zneska.

Prošnja se zaverže, ker je zoper pravila, a dovoli se ji enkrat za vselej iz milosti dar 20 gl.

Per acclamationem je bil voljen sedanjí predsednik dr. Anton Jarec tudi za prihodnje leto, isto tako blagajnik Matej Močnik. V odboru so prejšnji g. g.: Janez Borstnik iz Šmarije, Jernej Čenčič iz Kamnika, France Govekar iz Iga, Blaž Kuhar iz D. M. v Polji, Andri Praprotnik iz Ljubljane, France Praprotnik iz Ježice in Janez Tomšič iz Ljubljane.

Predsednikov namestnik je Andri Praprotnik a tajnik Matej Močnik.

V pregledovalce računov so voljeni: Martin Žarnik iz Dernovega, Marka Kovšca iz Kroke, in Janez Kogej iz Brezovice.

Brez odloga pregledajo odbrani račune in denarnico, ter jih poterdijo. S tem je bilo končano zborovanje. —

Ko je vdovsko društvo sklenilo svoje zasedanje pride na versto **slovensko učiteljsko društvo**. Predsednik g. Govekar nagovori skupščino:

Slavna skupščina!

Mili bratje!

Najbolj izobraženi in omikani človek ne more trditi, da mu zadostujejo znanosti in vednosti, katere si je po tej ali unej poti prisvojil. Ako pa to velja sploh o vsakem človeku, koliko bolje se da obračati na nas učitelje, ki smo v prvi vrsti poklicani, druge izobraževati in odgojevati.

Po vsej pravici smatra se temeljito in vsestransko izobraženje ljudskih učiteljev za prvi pogoj vsemu boljšemu napredku našega narodnega šolstva.

Da, izobraženje in omika, to je, kar daje posamezniku kakor tudi narodom moč, veljavo in blagostanje!

Človek, ki vedi herbet obrača, zapahuje si vrata do blagostanja. Zato je pa tudi temeljito in vsestransko izobraženje ljudskih učiteljev in povzdiga narodnega šolstva oni ideal, po katerem učitelji vseh narodov že od časa slavnega pedagoga Pestalocija tako željno hrepené.

Da, »izobraženje, omika« je krmilo sedanjega veka, ter naj prva in važniša naloga vsakega znanstvenega društva, in sploh namera vsakega naroda.

Kakor pa je Vam, dragi tovariši, sploh znano, pelje pa do omike le edina pot podučevanja in izrejevanja mladine. Oboje to pa daje dobra ljudska šola.

Mi ljudski učitelji pa smo oni faktor, kateri nareja ljudsko šolo dobro ali slabo. Kajti posledica je po vsem resnična: Dobri učitelji, dobre šole; slabi učitelji, slabe šole, in tak naraščaj!

Blagor vseh kraljestev, in sreča vseh narodov je edino zastavljen le na pravem vodilu mladine! —

Mili bratje! Zbrali smo se zaradi važne stvari, preimenitne naloge v ljudski šoli! Se ve, da po svoji veljavnosti te naloge povsodi še ne poznajo in po vrednosti ne cenijo.

Snidili smo se danes, da se posvetujemo, kako bi varniše hodili pot do omike, ter prevdarili svoje delovanje, in volili si naj boljša sredstva, ki nas vodijo v prevažnem svojem poslu.

Imajoč pred očmi to sveto nalogo, pristrčno pozdravljam Vas, ki ste razumeli nalogo svojo, ter ste se danes z nami združili in prišli v našo skupščino. Dobro došli, dragi bratje!

Društveno delovanje tudi v tem letu ni moglo biti tako, kakoršno si sami in z nami vred gotovo tudi naši društveniki želimo, kajti ono je na več strani zajezeno, kar gotovo Vašim bistrim očem ni ostalo prikrito.

Društvo je imelo v tem letu tri odbore seje, o katerih Vam bode g. tajnik pozneje obširniše poročal. Društveno delovanje je bilo mirno in tiho, ni napravljalo nikakoršnega hrupa in ropota. Čemu pa tudi ropotati?

Deržali smo se načéla: Lepa beseda najde lepo mesto, in to naj bode tudi v prihodnje naše geslo. Obstanek in — réči smem — celo razvitek društva si tako naj bolj zagotovimo. Meje svojega delokróga ne prestopamo, ostanemo pa

vendar vneti za svoj poklic ter upamo, da se bode naše prizadevanje za pošteno stvar, za omiko naroda, ob svojem času gotovo priznavalo. Ne zgubimo poguma in vztrajajmo v marljivosti zvesto spolnujoč svoje dolžnosti do šole in ljudstva. Gojimo med seboj in mladino ogenj domoljubja (glej §. 58 šol. in uč. reda od 20. avg. 1870), ki je podlaga občnemu blagostanju, obstanku krasne in veličastne naše države. Unemajmo se za lastno omiko in napredek milega našega naroda!

Osnujmo si toraj po tem (vodilu) naše današnje zborovanje, potem smo si svesti, da storimo svojo dolžnost kot slov. ljudski učitelji, in da morajo vjemati se z nami vsi učitelji. Začnimo toraj zborovati po izreku našega pesnika: »Bogu dušo in vest, vladarju zvestobo!« —

Sedaj pa prosim, da blagovolite zaslišati sporočilo g. tajnika in g. blagajnika! — (Konec.)

— **Iz Ljubljane.** Velecenjeni duhoven, kateheta per eminentiam, nam pošilja naslednje verstice:

„**Kratka Katehetika za bogoslovne zavode i preparandije**“ se zove knjižica, ki jo je ravno kar spisal in na svetlo dal v Kraljeviči zagrebški vseučilišni profesor dr. Martin Štiglic. Ta mična knjižica ima na 50 straneh veliko obsega, kaj in kako ima duhovni pastir otroke učiti v kerščanskem uku. Pravila za najimenitnejše poučevanje v Jezusovi veri so dobro prevdarjena in v duhu katoliškem naznanjena. Kdor se bode teh pravil držal, bode zares otrokom um razsvetljeval, voljo k dobremu nagiboval in serce blažil ter jih vadal dejanskega kerščanstva. — Le kar se tiče razverstovanje uka, je umoslovju nasproti, ako se resnica najpervo dokazuje, in potem še le razjasnuje, in je tedaj pričakovati, da bode verli pisavec v drugem natisu to popravil. — Popir in tisek je čeden.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na 1razredni šoli v Kamnigorici, učit. služba z l. p. 450 gl. in 80 gl. stanovnine; okrajnemu šl. svetu v Radoljici do 20. novembra t. l.

Na Štajarskem. Na 4razredni ljudski šoli v Brežicah služba podučitelja ali podučiteljice, l. p. 560 gl. in začasno 420 gl. Prošnje do 25. t. m. kraj. šl. svetu v Brežicah.

Premembe pri učiteljstvu.

Gsp. Anton Jereb iz Ihana v Vodice, g. France Jurman iz rudniške šole pri Zagorji v Nemško Loko, g. Vincenc Kmet iz Šmartna pri Kranji k sv. Lorencu na Temenici, g. France Gros iz Kamne-Gorice v Kerško (začasno), g. Adalbert Ribnikar iz Šmartna pri Litiji v Hotedersico (zač.), g. Janez Belč, učit. kand. v Šmartno pri Litiji (zač.), gđna. Marija Malec iz Šmartna pri Litiji v Litijo (zač). Začasne učiteljice so postale tudi spraš. učit. kandidatnje gđne: Franciška Šetina v Kočevji, Antonija Junis v Lašicah, Johana Vidic v Metliki, Marija Arko in Alojzija Bauer v Černomlji, Olga Rožnik v Kerškem, Marija Andolšek v Račjem, Marija Marout na Raki, Katarina Prešern v Čatežu, Ludovika Donati v Šent-Jernej, Justine Golč v Šmartnem p. Litiji, Roza Junis v Zagorji p. Savi, Avgusta Matanovič v Šentvidu pri Zatični, Neža Levstik v Razdertem, Marija Orač v Šmarji na Štajarskem, Ernestine Razlag v Brežicah na Štaj. — Pomočne učiteljice ste gđne: Marija Orel na mestni šoli in Marija Krišper na c. k. vadnici v Ljubljani. (L. Schlzgtg.)